

I. Історико-літературний процес

УДК: 821.111'04.09 Юдал

Лілова Олена
(Подгориця, Чорногорія)

Характер взаємодії персонажів з кола Пороку в інтерлюдії Ніколаса Юдала «Республіка»

В н'єсі, що зазвичай приписується Н. Юдалу, показано, як Пороки об'єднуються в групу з метою ошукати опонента – у даному випадку, удовицю Республіку. Стиль взаємодії персонажів-Пороків зумовлюється їхнім завданням, а саме: стати на чолі держави та заволодіти усіма її ресурсами. У стосунках між Пороками простежується сувора ієрархія: дії Нахабства, Пригнічення та Підлабузництва скеровуються Жадібністю. Можна також говорити про чітко прописану для кожного з них функцію або роль, що дозволяє побачити в них прояви одного явища – корумпованості. Саме потреба подолати корумпованість у галузі державного управління була одним із найактуальніших запитів англійського суспільства середини XVI ст.

Лише одна з негативних фігур інтерлюдії – Жадібність – є уособленням гріха як такого. Вона ж виступає основою для тих соціальних виявів корумпованості, що представлені в образах трьох інших персонажів із кола Пороку. Отже Порок розглядається у статті як складений чотирьохкомпонентний образ, якому притаманні елементи психологізації. Розщеплення образу Порока на чотири складники, що виступають окремими персонажами, робить можливим розгортання ігрової ситуації. При цьому для створення ігрової напруги Н. Юдал використовує такі прийоми, як присвоєння персонажами вигаданих імен, перевдягання, сварки та суперництво, співи, клоунада тощо.

I. Історико-літературний процес

Ключові слова: *тюдорівська драма, Ніколас Юдал, інтерлюдія «Республіка», персонаж-Порок, корумпованість, ігрова ситуація, психологізм, складений образ.*

Персонажі-алегорії, що діють в англійській драмі Середньовіччя і Відродження, як правило, можуть бути співвіднесені з одним із двох протилежних таборів: з силами добра (*Virtue characters*) чи з силами зла (*Vice characters*). Нерідко і Доброчесність, і Порок представлені в цих творах не одним, а декількома персонажами, що вступають у тісні зв'язки одне з одним у межах свого кола.

Метою цього дослідження є визначення характеру взаємодії фігур Пороків в інтерлюдії Ніколаса Юдала «Республіка» та з'ясування того, як із цієї взаємодії складається механізм, що забезпечує створення ігрової ситуації в англійській ранньотюдорівській драмі.

Об'єктом дослідження постає зміст стосунків негативних персонажів, а **предметом** дослідження при цьому слугують образи персонажів із кола Пороку в інтерлюдії Н. Юдала «Республіка».

Як відомо, п'єса «Республіка» (1553) була створена з нагоди сходження на англійський престол королеви Марії I Тюдор¹ і писалася, аби привернути її увагу до проблеми корумпованості державних структур та зубожіння широких верств населення. Тож, цілком закономірно, що цей твір є зразком англійської тюдорівської інтерлюдії, позначеної яскраво вираженою суспільно-політичною проблематикою. Вочевидь, у

¹ Принагідно зазначимо, що Н. Юдал виступив в якості літературного наставника принцеси Марії, коли у 40-их роках XVI століття вони разом працювали над перекладом з латини Еразмового перекладу Євангелія від Іоанна (Див.: Sessions W.A. Literature and the court [Електронний ресурс] / William A. Sessions // The Cambridge History of the Early Modern English Literature / Ed. by David Loewenstein and Janel Mueller. – Cambridge : Cambridge University Press, 2002. – P. 244 – Режим доступу: <https://books.google.me/books?id=J90cWIBoAPcC&printsec>)

даному випадку драматург виступає виразником інтересів того політичного класу, що усвідомлював потребу зміцнення держави після шести років правління Регентської Ради, яка керувала державою замість неповнолітнього короля Едварда VI (1537-53).

Регентське правління запам'яталося англійцям не лише закріпленням протестантизму як офіційної релігії в країні (зокрема, у ці роки відбулося видання Книги громадського богослужіння (1549 та 1552 рр.) та сорока двох статей з віровчення Англіканської церкви), а й гучними справами за звинуваченнями у зловживанні повноваженнями та розкраданні державної казни. Найскандальніша з них стосувалася Едварда Сеймура, герцога Сомерсета, дядька неповнолітнього короля і його протектора до 1549 року, після чого протектором монарха став Джон Дадлі. Цей час також був позначений невдоволенням мешканців країни внутрішньою політикою держави, що вилилося, зокрема, у протести селян проти огорожування². Масовим явищем ставало збідніння народних мас і бродяжництво, колишні селяни перетворювалися на пауперів (жебраків), позбавлених будь-яких засобів до існування. Проти бродяжництва приймалися закони, які дозволяли жорстко карати працездатних жебраків. Більшість із цих суспільних проблем, звісно, знайшли відображення в інтерлюдії Н. Юдала «Республіка».

² Так, приміром, у 1549 році відбулося селянське повстання, яке об'єднало близько 20 тисяч осіб, головним чином із графства Норфолк, і було спрямоване проти огорожування общинних угідь та їхнього перетворення на пасовища. У серпневій битві біля міста Норвіч загинуло близько трьох з половиною сотень повстанців, ще три сотні були взяті в полон і страчені, в тому числі й ватажки – Роберт і Вільям Кети (Див.: История средних веков: Учеб. для студентов ист. фак. пед. ин-тов [Електронний ресурс] / М. Л. Абрамсон, А. А. Кириллова, Н. Ф. Колесницкий и др.; [Под ред. Н. Ф. Колесниченко]. – М. : Просвещение, 1986. – 575 с. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/kol_istsr/34.php).

Актуальність та **новизна** цього дослідження визначаються тим, що творчість ранньотюдорівського драматурга Ніколаса Юдала досі ще не була предметом комплексного вивчення вітчизняних англістів. Водночас, західні науковці (Ч. Вітворт, Д. Ратледж, П. Саліван, К. Фабел, А. Юхаш-Ормсбі та ін.)³ наголошують на винятковій важливості урахування його художніх пошуків і творчих здобутків при створенні цілісного уявлення про перебіг розвитку англійської драми середини XVI ст.

Відомо, що англійська інтерлюдія успадкувала від середньовічного мораліте біполярну образну систему, в межах якої добрі та злі персонажі ведуть боротьбу за вплив на центрального героя, який, зазвичай, уособлює людство. Окрім того, такі твори нерідко містять посилення до фігури реального монарха (як, приміром, у п'єсах «Природа» Г. Медвола або «Величність» Дж. Скелтона). У п'єсі ж Н. Юдала центральним персонажем виступає удовиця Республіка як уособлення держави чи державного ладу взагалі. Керувати економікою країни від її імені беруться четверо «міністрів» на чолі з Жадібністю (*Avarice*). Поплічниками

³ *Whitworth Ch.* Reporting offstage events in early Tudor drama / Charles Whitworth // *Tudor theatre. "Let there be covenants..." Convention et theatre.* – Vol. 4. – Table ronde VI. – Bern: Peter Lang SA, 1998. – P. 45-66; *Rutledge D.F.* Respublica: Rituals of Status Elevation and the Political Mythology of Mary Tudor / Douglas F. Rutledge // *Medieval & Renaissance Drama in England: An Annual Gathering of Research, Criticism and Reviews.* – 1991. – Vol. 5. – P. 55-68; *Sullivan P.* Playing the Lord: Tudor "Vulgaria" and the Rehearsal of Ambition / Paul Sullivan // *ELH.* – Vol. 75. – No. 1 (Spring, 2008). – Baltimore : The Johns Hopkins University Press, 2008. – P. 179-196; *Fabel K.M.* Questions of Numismatic and Linguistic Signification in the Reign of Mary Tudor / Kirk M. Fabel // *Studies in English Literature, 1500-1900.* – Vol. 37. – No. 2, Tudor and Stuart Drama. – 1997. – P. 237-255; *Juhász-Ormsby A.* The books of Nicholas Udall [Електронний ресурс] / Ágnes Juhász-Ormsby // *Notes and Queries* (2009). – Vol. 56. Issue 4. – Режим доступу : <http://nq.oxfordjournals.org.ezproxy.univ-paris3.fr/content/56/4/507.full>

цього персонажа виступають Нахабство (*Insolence*), Пригнічення (*Oppression*) та Підлабузництво (*Adulation*). Очевидно, що із згаданих персонажів у п'єсі складається сукупний образ корумпованості, який має наочно продемонструвати ступінь безладу та економічного занепаду в країні.

Провідну роль в цій компанії Пороків відіграє Жадібність – по суті, єдиний справжній гріх у групі негативних персонажів інтерлюдії. Природа цього персонажа стає зрозумілою одразу ж після першої його появи на сцені у першому акті. Жадібність виголошує монолог, в якому репрезентує себе публіці, заявляючи про бажання виглядати якомога привабливіше (звідси – прохання персонажа називати його Передбачливістю (що є одним із значень англійського слова «*prolusive*», яке в інтерлюдії Юдала також використовується у значенні «державне управління»). Жадібність наперед вибачається за жарти й витівки, до яких вдаватиметься в ході вистави та зізнається у своєму намірі нажитися за рахунок Республіки («...*if I maie have the grace, and happe, to blynde her*» (I.i.107)⁴). Порок перераховує величезну кількість речей, які належать Республіці і якими він хотів би заволодіти, водночас виявляючи свою пристрасть до збагачення та іронізуючи з приводу бідності цієї благородної дами, адже вся її власність – ніщо інше, як дрібниці («...*The baggage, the trashe, the Ragges, the paringes / The od endes, the Crumes, the dribletes, the chippinges...*» (I.i.94-95)). Цікаво, що при цьому Жадібність намагається викликати співчуття аудиторії, бідкаючись на дорожнечу життя й свої щоденні витрати,

⁴ Тут і далі цитати подаються за виданням: Respublica. An Interlude for Christmas 1553 attributed to Nicholas Udall [*Електронний ресурс*] / Ed. by W. W. Greg. – London : Oxford University Press, 1952. – 83 p. – Режим доступу: <http://ota.ox.ac.uk/desc/1343>. У посиланні зазначені номери акту, сцени та рядка цитування у тексті п'єси.

та говорячи про необхідність подбати про ситу старість. Важливою рисою цього персонажа є також те, що він єдиний з-поміж Пороків від самого початку добре усвідомлює, як до нього ставиться Республіка, тому всіляко намагається приховати своє справжнє ім'я і, відповідно, свою природу від неї та усіх сторонніх. Він також розуміє, що задумана ним авантюра із розоренням Республіки може одного дня довести її учасників до шибениці. Невипадково, його жарти часто-густо сповнені чорного гумору на кшталт «...*some of youe make good hanging stuff one daie*» (I.iv.376).

Цю свою роль ідейного натхненника банди шахраїв Жадібність зберігає протягом усього дійства. Так, приміром, у третій сцені першого акту саме він підштовхує товаришів до думки про необхідність приховати їхню сутність за фальшивими іменами, а вже Нахабство приймає рішення змінити імена.

Народ, який одразу ж бачить справжнє нутро й істинні бажання «міністрів», які беруться покращити його життя, у третій сцені третього акту говорить, що саме Жадібність виступає ватажком злодіїв, які залишають його без засобів до існування («...*he teacheth them to rake and scrape up eche wytte*» (III.iii.698)). Саме до нього звертаються за порадою інші шахраї, коли їхні справи викрито Істиною (V.viii.1642-58). Це його Істина називає «*the moost stinking and filthie Avarice*» (V.iii.1376), а Богиня правосуддя Немезида звертається до нього як до «чуми, що вразила цілу державу» («*the plague of Comonweales as all men doo note*» (V.x.1893)). Тим самим проводиться думка, що гріх (у даному випадку Жадібності) лежить в основі тих поведінкових моделей або виявів соціальної поведінки, уособленням яких виступають Нахабство, Пригнічення і Підлабузництво⁵.

⁵ Зазначимо, що «*Insolence*» (нахабство) в Оксфордському словнику тлумачиться як «*rude and disrespectful behavior*», «*Oppression*»

До речі, серед вищезгаданої трійці також є загальновизнаний лідер, саме ім'я якого вказує на те, що він несе в собі енергію дії та створює передумови для вияву інших ознак корумпованості. Так, друга сцена першого акту, в якій глядач знайомиться з трійкою шахраїв, розпочинається з лестивих пасажів Підлабузництва на адресу Нахабства: «*Oh noble Insolence, if I coulde singe as well...*» (I.ii.123), «*ye are one of such goodlye personage / of suche wytte and beawtye and of sage parentage / So excelente in all poyntes of everye arte...*» (I.ii.131-33). Здається, і Пригнічення дотримується тієї ж думки: «*...if he were disposed to take the charge in hand / I warraunte hym a chive to Rewle all the whole lande*» (I.ii.139-40). Жадібність також з готовністю підігрує своїм поплічникам, визнаючи переваги Нахабства над іншими пороками:

*No, syr, ye shall bee chiefe to bring all thinges abowte.
ye shall emonges vs have the cheife preeminence,
And we to youe as yt were, oughe obedience.
ye shalbe our leader, our Captaine and our guyde
Than must ye looke a lofte with thandes vnder the side
(I.iii.272-76).*

Нахабство вдячне друзям за підтримку, втім, воно визнає, що у великих справах їм не обійтися без порад Жадібності: «*But we maie herein, nothing attempte in no wyse / withowte the Counsaile of our fownder Averyse*» (I.ii.49-50). Отже, в інтерлюдії Н. Юдала «Республіка» знову декларується основоположна роль Жадібності у формуванні задумів групи Пороків

Слід зауважити, що кожен із них значною мірою дотримується тієї ролі або функції, якою їх наділив драматург. Цікаво, що Підлабузництво спілкується з

(пригнічення) як «*prolonged cruel or unjust treatment of authority*», а «*Adulation*» (підлабузництво) як «*excessive admiration or praise*» (Див.: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/>).

Народом тоді, коли на останнього ще можливо вплинути обіцянками та лестощами (як, приміром, у III.iii). Згодом, коли кредит довіри Народу вже вичерпано, за справу беруться Нахабство і Пригнічення. Коли ж Республіка залишає Народ у товаристві шахраїв, вони вже не соромляться грубощів і погроз на адресу Народу (IV.iv).

Гра значно ускладнюється і стає цікавішою, коли горе-міністри вигадують собі інші імена, аби ошукати Республіку та приховати свій основний намір – збагатитися («*Oppression: And so shall we be sure, to gett store of money, / Sweter then sugar. Avarice: Sweter then enie honey...*» (I.iii,287-88). Аби приховати власну природу Жадібність воліє називатися Управлінням (*Policie*) Нахабство – Владою (*Authoritie*), Пригнічення – Реформою (*Reformation*), а Підлабузництво – Чесністю (*Honestie*). Перед тим, як з'явитися перед Республікою, вони жартома тренуються називати одне одного вигаданими іменами. Втім, за їхньою грою нерідко приховується суперництво та боротьба за лідерство. Так, Підлабузництво заявляє, що теж був би не проти називатися Управлінням, але Жадібність залишає це ім'я собі. І таким чином знову наголошується на провідній ролі цього персонажа у формуванні ґрунту для усіх тих поведінкових тактик, що представлені в образах трьох інших пороків у п'єсі.

Так, Жадібність як гріх, що лежить в основі корумпованості, та три вияви цього суспільного зла (Підлабузництво, Нахабство, Пригнічення) здобувають нові імена, які мають стосунок до концепту державного ладу. Цей порядок, за задумом Республіки, має прийти на зміну хаосу й безладу, що були спричинені корупцією. Провідну роль тут відіграє ефективне керування чи управління державною машиною. Як уже зазначалося вище, роль Управління (*Policie*) бере на себе Жадібність, який тут таки у розмові з Республікою структурує

концепт державного ладу, обґрунтовуючи потребу залучення своїх помічників (I.ii.512-29). Так, для доброго керування державою, зазначає він, потрібна чесність (глядач, при цьому, вже знає, що в цій ролі виступатиме Підлабузництво). Це є та моральна основа, на якій має будуватися будь-яка державна справа. Окрім того потрібна влада (у даному контексті, скоріше, маються на увазі силові структури, які забезпечуватимуть виконання законів та каратимуть за їх порушення). Цю функцію візьме на себе Нахабство, що в цілому є близьким його істинній вдачі. Про таку близькість свідчить, зокрема те, що одне зі значень англійського слова «*authority*» має той самий зміст, що й «*insolence*». Змінити ж існуючі закони та правила належить Реформі.

Очевидно, що основним предметом зображення у п'єсі Юдала постає саме корумпованість державного управління. Намагаючись дослідити це явище, драматург виводить на сцену четвірку злодіїв, які є компонентами (гріховною причиною або суспільними виявами) одного явища, що знайшло своє вираження у складеному образі Пороку. На користь такого тлумачення фігур Пороків як компонентів єдиного цілісного образу свідчить не лише те, що кожна з фігур має свою функцію у системі стосунків між Пороками, а й те, що в цій системі взаємовідношень між ними простежується чітка ієрархія. Такий погляд на образи негативних персонажів у п'єсі Н. Юдала дозволяє за їхньою, здавалося б, пласкістю чи одновимірністю побачити те ціле, гранями якого вони виступають. А вже сукупний образ Пороку в «Республіці» вражає не тільки своєю складністю, а й психологізмом.

Так, з одного боку, ми маємо можливість бачити внутрішні мотиви тих або інших вчинків сукупного образу Пороку. А з іншого боку, можемо слідкувати за його реакцією на ті чи інші події п'єси, що проявляється у його поведінці, коли він дурить опонента чи схиляє його

на свій бік за допомогою лестоців, поводить ся нахабно, вдаючись до небезпечних авантур, чи тримає слабшого за себе у стані страху й покори. Елемент психологізації полягає також у тому, що для персонажа тут існує вибір, тобто він може обрати певну лінію поведінки у тій чи іншій ситуації. В окремих випадках він може поєднувати елементи різних тактик. Наприклад, у четвертій сцені четвертого акту Порокам доводиться виправдовуватися за відсутність позитивних змін перед Народом. Побачивши, що жодні спроби довести, що їхні дії спрямовані на благо людей, не спрацьовують, вони переходять у наступ. З їхніх вуст лунають звинувачення у тому, що Народ темний і невихований, тож його треба тримати в шорах законів: «*he is so headstrong he must bee bridled with Lawes*» (IV.iv.1111). Цю презирливу тональність у спілкуванні з Народом Пороки зберігають і надалі (див., наприклад, V.viii.1617-30).

Коли ж на допомогу Республіці приходять сили добра, представлені чотирма сестрами: *Misericordia* (Милосердя), *Veritee* (Істина), *Pax* (Мир) і *Nemesis* (Правосуддя) – всі Пороки, окрім Жадібності, виглядають розгубленими. Перед обличчям Істини тільки Жадібність зберігає здатність до подальшої боротьби. Спершу Порок прагне виглядати галантним кавалером, виголошуючи куртуазне привітання на адресу Істини. Йому, бачте, хотілося б розважити дам жартами і танцями. Коли ж він розуміє, що його брехні ніхто не вірить, то починає безжально викривати поплічників.

Розглянуті окремо одна від одної, фігури Пороків у «Республіці» подібні до аналогічних образів інших тюдоровських мораліте та інтерлюдій. Вони формують протипагу до серйозної лінії у виставі, створюючи ту веселу й невимушену атмосферу розваг і гри, яку так полюбляла тогочасна аудиторія. У такий спосіб реалізується принцип чергування серйозного і

розважального, що був одним із основних структурних принципів мораліте. Як доводить у своїй відомій праці «Від “Людства” до Марло...» Д. Бевінгтон, така побудова народної тюдорівської драми зумовлювалася тим, що у тогочасній виставі могло бути задіяне лише обмежена кількість виконавців (зазвичай, не більше восьми).⁶ Тобто, один і той самий актор виконував щонайменше дві ролі: він грав і роль персонажу-алегорії з компанії Доброчесності, і виступав в образі однієї з фігур Пороку. Як видається, цей драматургійний принцип чергування серйозного і комічного змісту, відбиває ідею відносності усього сущого, що була притаманна сміховій культурі Середньовіччя. В системі цього світосприйняття в земному бутті не може бути нічого завершеного чи застиглого, все здатне полярно змінювати свою якість.

Цікаво, що в інтерлюдії «Республіка» чергуються не лише сцени з Пороками і алегоріями, що представляють сили добра, а й сцени, в яких Пороки виступають під своїми справжніми іменами, змінюються сценами, в яких вони приміряють на себе ролі чесних і відповідальних державників. Однак відомо, що в цій п'єсі актори не виконували більше однієї ролі, адже всі одинадцять персонажів мають з'явитися у фінальній сцені вистави. Тож марно, саме «Республіку» Ніколаса Юдала наводять в якості прикладу⁷, коли хочуть продемонструвати різницю між народною та елітарною виставою тогочасся.

Витівки, до яких вдаються Пороки у цій інтерлюдії в цілому вкладаються у типові схеми поведінки фігур зла в середньовічному театрі. Так, приміром, взявши собі нове ім'я, Жадібність змінює також і плаття (власне,

⁶ *Bevington D.M. From Mankind to Marlowe. Growth of structure in the popular drama of Tudor England / David M. Bevington. – Cambridge : Harvard University Press, 1962. – P. 252.*

⁷ *Ibid. – P. 27.*

I. Історико-літературний процес

перевдягає його навиворіт), сподіваючись ошукати Республіку. Цікаво, що спершу він просить допомогти перевдягнутись Підлабузництво. Та згадавши нове ім'я товариша – Чесність, – відмовляється від його допомоги (I.iv.422-24). Очевидно, що такі обмовки, артикульовані суперечності між формою і сутністю, декларація прагнення грати свої нові ролі за усіма правилами та ін. додають дії жвавості, веселості, розважальності. Ця настанова на гру притаманна взаємодії Пороків від початку й до кінця п'єси. Так, на початку третьої сцени першого акту, коли трійка Пороків і Жадібність вперше сходяться на одній сцені, останній вдає, ніби не знає своїх поплічників. Він приймає їх за шахраїв, тобто за тих, ким вони насправді є, випробовуючи у такий спосіб їхнє терпіння та примушуючи їх знову і знову демонструвати йому свій пієтет.

Adul. Nowe if ye have done, I pray youe looke this waye backe.

Avar. Whoo buzzeth in myne eare so? what? Ye sawecye Iacke?

Adul. Are ye yet at leisure with your good frendes to talke?
(I.iii.179-81).

У товаристві шахраїв постійно виникають суперечки та непорозуміння. До таких епізодів можна віднести, приміром, четверту сцену першого акту, в якій товариші звертаються до Нахабства з вимогою не забути про їхні заслуги, коли той прибере до своїх рук великі багатства. Пригнічення, зокрема, вважає, що саме з ним Нахабство мусить розрахуватися першим. Апетити трьох шахраїв справді вражають:

Insol. I muste have castels and Townes in ever ye shierc.

Adul. And I change of howses one heare/ and another there.

Inso. And I muste have pastures/ and townships and woodes.

Oppr. And I muste nedes have store of golde and other goodes (I.iii.305-8).

Слухаючи їх, Жадібність зазначає, що вони схожі на зграю голодних псів («... *these hungri dogges willf snatche all*» (I.iii.314)

Можна також згадати шосту сцену третього акту, в якій Жадібність вихваляється тим, як вдало він збільшив свої статки. Наче справжній шоумен, він демонструє тринадцять мішків награваного або здобутого іншими нечесними способами майна, наголошуючи на тому, що він не довіряє своїм товаришам, тож і не дозволяє їм наближатися до свого добра:

*For your learning I will youe a spectacle sette
but first gette ye from me, and stande a goode waie hence,
This shallnot lye within your reache by youre lycence*
(III.vi.848-50).

Говорячи про ігрову стихію в п'єсі Н. Юдала і про внесок Пороків у створення атмосфери гри, слід також згадати про мовну гру⁸, лайливі репліки⁹ та співи¹⁰, якими вони, вочевидь, веселили й розважали глядачів вистави. Надзвичайно цікаве зауваження про характер сміху у п'єсах, що ставилися при тюдорівському дворі, зустрічаємо у статті сучасного британського науковця П. Гаппе «Сміх при дворі: чотири тюдорівські комедії (1518-1585), від Склтона до Лілі». Обравши предметом свого дослідження п'єси Дж. Склтона, Дж. Гейвуда, Н. Юдала та Дж. Лілі, її автор зауважує, що найтоншим, на його смак, є гумор Дж. Гейвуда. Тактовність цього

⁸ Див., приміром: «*we enfourmed them and we defourmed them, / we confourmed them, and we refourmed them*» (III.v.806-7) або «*Thou saiest even trueth tis a bagg of Rye in dede, / vsiree, periuree, pitcheree, patcherie, / pilferie, briberee, snatcherie, catcherie...*» (V.ix.1667-70).

⁹ Див.: «*Avaryce ye whooresone? Policye I tell the*», «*Oppression? hah? is the devyll in thye brayne?*», «*Hipocrisie, hah? Hipocrisie, ye dull asse?*» (I.iv.386; I.iv.397; I.iv.400) та ін.

¹⁰ Див., приміром: акт 1, сцена 4; акт 2, сцена 3; акт 3, сцена 6 та ін.

I. Історико-літературний процес

видатного драматурга, вочевидь, стала прикладом для наслідування і авторів «Республіки» і Джону Лілі. Твори цих трьох тюдорівських літераторів контрастують із більш грубим гумором Дж. Склтона (автора п'єси «Величність»)¹¹.

Думається, що правило, за в інтермедії Н. Юдала діють персонажі з кола Пороку, не випадково вважається однією з жанрових особливостей алегоричної драми Середньовіччя і Відродження. Завдяки присутності в ігровому просторі п'єси кількох негативних персонажів, які мають можливість діяти групою, створюється набагато більше нагод для веселих витівок та застосування прийомів буфонади і фарсовості. Це також дозволяє успішно використовувати основні техніки введення в оману («*deception techniques*», за висловом Р. Пінеаса)¹², до яких в тюдорівському мораліте належать брехня або перекручування правди, примірювання на себе чужого одягу, зміна імені тощо.

¹¹ *Happé P.* *Laughter in Court: Four Tudor Comedies (1518-1585), from Skelton to Lyly* / Peter Happé // *Tudor theatre. For Laughs (?) Pour rire (?) Puzzling laughter in plays of the Tudor age.* – Vol. 6. – Table ronde VIII [Tours Round Tables on Tudor Drama]. – 2002. – Bern : Peter Lang SA, 2002. – P. 124.

¹² *Pineas R.* *The English Morality Play as a Weapon of Religious Controversy* / Rainer Pineas // *Studies in English Literature, 1500-1900.* – Vol. 2. – No. 2. *Elizabethan and Jacobean Drama.* – 1962. – P. 163. Викликає інтерес і висловлювання Рейнера Пінеаса про характер висвітлення релігійної проблематики у творі. Так, дослідник говорить про «Республіку» як про «єдину полемічну католицьку п'єсу» у пост-реформаторській Англії (*Ibid.* – P. 165). Вірогідно, Р. Пінеас робить своє спостереження на основі таких епізодів, які трапляються, зокрема, у шостій сцені третього акту. Тут, реагуючи на нерозуміння Пригніченням латинського виразу, Жадібність згадує про амбіційного священника, котрий не розуміє латиною жодного стиха з Писання (III.vi.916). Судячи з контексту, йдеться про представника нової генерації, який виборює собі місце під сонцем. Або, у четвертій сцені четвертого акту в діалозі між Пригніченням, з одного боку, та Республікою і Народом, з іншого, останні висловлюють думку про те, що, коли священникам жилося добре, то й народ був більш задоволений життям (IV.iv.1070-71), що вказує на негативне сприйняття реформи Церкви та незадоволення її наслідками.

Відповідна репутація Пороків в очах публіки, безперечно, формується не лише через їхні агресивні випадки проти сил Добра, а й завдяки спостережанню за тими сварками, що відбуваються поміж ними. Цю думку яскраво ілюструють початкові й фінальні сцени інтерлюдії, в яких між негативними персонажами немає згоди: спочатку стосовно вигаданих імен і лідерства, а згодом – з приводу того, хто несе найбільшу відповідальність за скоєні злочини.

Таким чином, спосіб зображення пороку в образах чотирьох персонажів в інтерлюдії Н. Юдала «Республіка» цілком належить до традиції осмислення морально-етичних категорій, що була притаманна драмі Середньовіччя. Таке розщеплення абстрактної категорії (у даному випадку на образи Жадібності, Підлабужництва, Нахабство та Пригнічення) слугує дієвим інструментом створення ігрового напруження в п'єсі. Взаємодіючи одне з одним і, одночасно, намагаючись випередити інших у справі збагачення, Пороки отримують додаткові можливості для створення ігрових моментів. Разом з тим, така драматургічна техніка вписується у загальне річище готичного стилю пізнього Середньовіччя, коли ціле розкладалося на велику кількість структур, сегментів, епізодів, подібно до застиглих у камені театральних мізансцен величних готичних соборів, що переповідають цілу історію людства.¹³

Англійська тюдорівська драма успадкувала від середньовічного театру прагнення всебічно досліджувати

¹³ *Данцигер К.Г.* Английская мистерия (Таунлийский цикл): театр в контексте искусства конца XIV – первой половины XV веков [Электронный ресурс] / Ксения Григорьевна Данцигер: Автореф. дис. ... канд. искусствоведения/ Российская академия театрального искусства – ГИТИС: 17.00.01. – «театральное искусство». – М., 2010. – С. 2. – Режим доступа: http://www.gitis.net/rus/postgraduate/notices/d/dantsiger_auto.shtml.

порок. У «Республіці» Н. Юдала групу Пороків зображено набагато детальніше й цікавіше, аніж групу Чеснот, що в цілому відповідає жанровому канону середньовічного мораліте. Що стосується віянь Нового часу, то гуманістичне світобачення, як думається, проявляється в цій інтерлюдії в тому, що всі персонажі з товариства Пороку, окрім Жадібності, втілюють моделі або стратегії соціальної поведінки людини. Завдяки цьому згадані алегоричні образи сповнюються актуального соціального звучання. Натомість Жадібність постає тим внутрішнім рушієм, що може мотивувати людину до подібної поведінки. Такий розподіл ролей у стосунках Пороків дає можливість розглядати їх як цілісний негативний образ п'єси.

Отже, специфіка потрактування образу Пороку в інтерлюдії Н. Юдала «Республіка» полягає у тому, що він є чотирьохкомпонентною структурою, кожен елемент якої діє у п'єсі як окремий персонаж. Втім, чіткі ієрархічні стосунки між персонажами цього кола, а також досконале виконання кожним із них своєї заданої функції дозволяють говорити про складений образ Пороку, який набуває в інтерлюдії Н. Юдала відчутного психологізму.